

Erdélyi Híradó

Kedden, Június' 1-sőjén (6) 1830

Portugallia—Nagybritannia—Frantziaország—Olaszország—Muszkaország
Törökország—Pótlás.

Portugallia

Frantzia Journalok jelentik Lissabon-
ban, ápr. 21-dikéről, hogy tsaknem min-
den tartomány' Gouverneurje megérke-
tt Lissabonba, és egyik a' másik után,
Hadministerrel értekezett. Azt erőssí-
ti, hogy az elvasi, abrantesi, castello-
branco-i, almeidai, guardai és valença-i
erődöknek egy része, a' fővárosba fog-
nak hívattatni; s miért,—ekkorig, nem
adják. A' város' Paço de Bucatem részén,
nyugati házakban sok embert megfog-
tak. — Ma-esté indul egy nagy hajó a' zöld-
tengerszék (Cap verd) és Angola-felé, sze-
ntsétlenekkel megterhelve, kik a' Li-
sboeiro tömlőtzen ültek.

Madridból, ápr. 26-dikáról írják, hogy
a' király, sokkal sűrűbben jár azóta a' Kurir
portugallba s vissza, mióta a' Dona Má-
ria Regentiája Terceirában felállott. A'
Terceirai liberalisok' további elmerajza,
hogy szeptember-ütött a' portugalli mostani or-
szágglószék' fejébe. Azt beszélik, hogy a'
spanyol Udvar pártját fogná a' D. Mig.
király, ha az ifjú Királyné' felekezete
egytámodná. Roszra kezd fordulni a' do-
g Portugallban, az északi vidékeken bé-
szelenségek mutogatják magokat.

Nagybritannia

A' Globe ezt mondja: "Egy Reggeli-
Journal jelenti, hogy Congreve-rakéták-

kal megterhelt 2 hajó elindultak a' Them-
séről, Algierba, és nagyon bizakodnak,
hogy, vagy Algierba, vagy másuvala-
hol az áfrikai partokon, tsakugyan kiszál-
líthatják ők a' terheket, a' honnan könny-
nyű lesz azt a' városba vitetni. Ezekkel
a' rakétákkal akarnák a' frantzia hajóse-
reget felégetni, ha ágyúlövésre közelite-
ne a' városhoz. — Ezt-is hozzá mondják
még, hogy lárva-köntösbe öltözött Pat-
tantyúk is mennek, ugyanazon szándé-
lékkal; és reménylik, hogy az Algieru-
sok' ellent-állása sok időkre meghomájo-
sítja azt a' ditsőséget, melyre most a'
frantzia tengeri erő törekedik. Egyszers-
mind kételkednek, hogy afféle készület az
országglószék' tudta- és részvétele nélkül
megeshetett volna; de még-inkább kétel-
kednek annak hihetőségén, hogy a' mi-
nisterium megengedte volna, egy Hatalom-
nak olyan segedelmet küldeni, mely Nagy-
britannianak Szövetségesei közül egy-
gyikkel van háborúban. — Más-részről, azt
állítják, hogy a' frantzia Journalok' ál-
lítása ellenére, — mintha a' Congreve-ra-
kétákkal Toulonban tett próba kedvezőleg
esett volna ki, minden próbájok roszzul
ütött-ki; úgy-hogy ezen rettentő projectil-
nak egyedül Anglia marad tulajdonossa.

Frantziaország

Egy touloni levél, máj. 1-sőjéről,

a' Messenger des Chambres-ben, újj ajánlásokról szól, mellyekkel az algieri Dey, a' frantzia berekesztő-hajó-osztály' Commandansának kínálkozott, a' Frantziaországga álló versengés' végbe-szakasztásávégett. Főképpen, alattvalóinak ellenséges hajlandóságok miatt, kiktől az életét félti, vette volna magát ére. A' telegraph által Párisból Toulonba megérkezett feleletet ezen kínálkozásra, a' május' 1-ső napján elindult Sphinx gőzhajó vitte volna el Clerval Urnak. — Azt is beszélik Toulonban, hogy Bourmout Ur, hajóba-szállás után, az egész afrikai frantzia hadsereg' Tisztjeinek egy emlékirást ad által a' maga' mentiségére, az 1825-dik esztendei tette-felől. (valjon, nem 1815-nek kellene-é ennek lenni?).

A' Constitutionnel azt mondja: "Az újj választás' kimenetele, többé, nem kétséges, és a' hallogatások az elosztás eránt, bizonyították, hogy a' Ministerek, tudják már az ő sorsokat. Tsak állhatatosság kell már győzedelmünkhöz, és a' contra-revolutio, mely 40 esztendő-óta fáradozik ellenünk, meg fogja tenni az ő utolsó iparkodását is. Kiállhatunk még mi, 50 szerentsétlenséget is, a' nélkül hogy atól-forduljunk; midőn neki tsak egy ütökötet kell elveszteni, hogy többé egy nap' se éljen." — A' Gazette ezt feleli: "A' Kamara' széjjel oszlatása nem fog halasztódni, mivel' az, principium szerint van meghatározva, és annak közelgető kihirdetése-felől senki-se kételkedik. A' mi a' diadalmat illeti, mellyet a' revolutio magának ígér, nagyon bizonytalan; de ha elnyerné is a' többséget a' Collegiumokban, — hiszi-é valaki, hogy az ért a' Királyság fegyvertelen maradna, és a' factio' törekedései által elnyomatatni kéntelen volna, mely 40 esztendeje hogy ellene hartzol?"

Páris, máj. 6. — Elégge ismételték

és megemérték már, hogy a' Kormány-szék a' mostani Alsókamara mellett, meg nem állhat. Eppen úgy nem állhatna a' meg, mint gondolják, a' következő Kamara mellett, ha a' mostanit elosztattják. Ennek bizonyására, azt állították, hogy a' belső Minister Frantziaország' minden részéből tudósítást vett, melyből kiséül, hogy a' 221-ből legfeljebb-is tsak mintegy 25-öt fognak elmellőzni. A' jobb oldal' Tagjai között, nem fognának újjra választani 70-t. A' jobb kellőközépnak, a' (királyista) nagy Collegiumok által kineveztetett Küldöttjei között, kik a' 221-hez tartoznak, elmaradna talán 10 vagy 12. De azelőtt, ezek a' Collegiumok, a' szabad gondolkozásuaknak, tsak hatod-részét adták szózatjokból; most, könnyen adhatták harmadát. — Számatalan efféle, pro et contra felhordott súrlódások, inszelkedések és minden képzeltető fogások után, mellyek nem idevalók, így végzi festését az író: "Ezek a' szomorú szerkezetek, mellyeknek mi békességes kimenetelt kívánunk, hova-tovább össze-bonyolódna; 's ahhoz jön még a' bizonytalanság is, a' külső politikára-, kivált' Angliára, Egyiptomra és a' Barbarus státusokra-nézve. A' párisi Journálok minden északi szellőre, igen nagy mozgásba indulnak; de, híjjába tudakozzák az ő sybillai oraculumjokat, ha valjon Anglia jövendő Királya örömost nézi-é az algieri háborút? De még Well. Htzg. sem láttzik egészen Oedipusnak, hogy kitalálna—megmarad-é Ministernek vagy nem? Leg-hieroglyphusosabb az Egyiptom' magaviselete; a' politikai Champollionok, még azt is hiszik, hogy egy egyiptomi hajó-osztály, a' Balear-szigeteknél, a' Frantziákhoz kaptsolná magát. — A' mi a' Deyt illeti: talán azt ballotta, hogy Frantziaországban nem volna pénz: legalább, az a' hír jött ide a' napokban sokfelőlől,

gy neki, segítségül lennének, Marocco, Tunis és Tripolis; a' Dey terjesztette volna ezt a' hírt? Vagy, igaz volna-e egy bizonyos Kötés Maroccoval? 'S egyszerszind, azt állítják, hogy Bourmont Úr 10,000 ember segítséget kért volna; de levélnek ez a' része bizonyosan hamis, s' átaljában tagadják is ezt, hivatason, s' nem is hihető.

Frantziaország' mostani állásának vézete, a' 341-dik lapon félbe-szakadt észédéhez a' párisi Nem-Frantzianak. "Hozok az elszenvedhetetlen szeméjességek gyszer elmellőztetnek; akkor, még-inabb nem kerülhetné-el, mint-sem most, azt a' kérdést: Mit kelljen tenni, hogy az országloészék' ismét helyre-állott: eggyeségét a' köz-haszonnal, meg lehessen bizonyítani? Már ezen kérdésre, nehéz lesz zsal felelni-meg, hogy egy, a' fő helyöl eredő védelem a' Jésuiták és feudalis követelések eránt, láttzik lenni, s' ezerént, egy tsaknem hihetetlen változásnak kellene esni a' hajlandóságban, azon eggyesség megerőssítésére. Mert különben, könnyen által kellene látni, a' mi emmi kis város' Polgármestere, s' egy álu' Birája előtt sem titok többé, úgy lehetetlen a' mai világot Jesuiták és feudalis Birák által igazgatni; minthogy ezek az emberek az országloészéket alkalmasint ellenkezésbe teszik az idő' erőivel ezeket az erőket pedig, nem lehet annak nűszerképpen alája vetni, azzal egybekötüni. Első negativa feltétele tehát egy jó országloészéknek, — a' Jesuitáknak semmi belé-elegyedést nem engedni. De egyszerűmind az is elmúlhatatlan, — a' pozitíva feltételt megesemérni és hatalmason megfejteni. Ez, főképpen abban áll, hogy a' kereskedésről mindenfelé le kell venni a' lántzot. Ennek a' módjai: időhöz illő Kötéseket tenni az európai és ámerikai Statuokkal, s' a' tengeri erőnek a' lehető-

ségig felszaporítása, hogy Anglia' feibéjázó hatalma ellen megerőssödjön. Ezt kívánja a' kereskedés a' külső politikáranéve: de ha azt akarjuk, hogy ebben elő-mehessünk és valójában hasznot-hajtsion; úgy a' belső kormányozás' böltseségének, segedelmül kell ére lennie, nem tsak a' minden esetre szükséges elő-gondoskodás által az országútakra és vízstornákra, hanem egy mindenre kiterjedő kedvezés által minden eszközökre, melylyek a' testi és lelki erőket kibonthatják. Ide tartoznak — a' szabadság' és keresetmód' elő-mozdítása, védelme, az ési-mesterségek' és tudományok' elterjedése, a' törvénytelben szoros részre-nemhajlás. A' hol az országloészék ilyen lélekkel munkálkodik, azt bizonyítja, hogy, nem a' civilisatio és barbaries közzé tartozik, hanem az esztendőszáz' tetején áll, mint méltósága kívánja. Ott, tsalhatatlanul visszaállanak a' nemzetnél a' bizodalom és a' tekintet, melyek nélkül egy kormány-szek sem állhat-meg; ott, minden veszedelmes Ellenkezés lehetetlen lesz. Ott, egy nagy-mértékű, azaz, az idő' kívánóságainak megfelelő behatás nyerődik-meg az európai ügyekbajokra; melyre Spanyolország, Portugallia, Nápolj és Görögország, de kivált' az egész Kereszténység a' barbarus Despotáknak ellenekben, sürgetős alkalmat szolgáltatnak. Lehet állítani, a' nélkül hogy ellen-mondástól lehessen tartani, hogy egy olyan systema' követése által, a' frantzia Király jobban fogna gondoskodni fő-jussairól, s' hatalmasabb lenne, mint-sem ha ő, a' közvélekedés' bosszújára, a' Polignac-Ministeriumot, minden veszedelem' rovására is, fenn akarja tartani — a' Jésuiták' egygyetlen-egy nyereségek' kedvéért, s' a' Wellington Htzg. kényyére. Mi fog esni, senki-se tudja: de ha valaki a' dolgok' kiállhatatlan hatalma-felől meggyőződött;

lehet reményleni, hogy már csak a' szeméjjes tekintetből elkezdett rendszabások a' mostani Ministereknek, a' jobb systémához-foljamodást szükségessé fogják tenni. Az algieri hadiszállítvány, nagy dolog ezen tekintetben. Noha csak oly' szándékkal fogtak ahhoz, hogy Polignac Urat popularissá (népszerűtetüvé) tegyék, és Bourmont Urat a' waterlooi mocsokból kitisztítsák, — a' hódoltatásnak, össze-ütkezést kell Angliával szülnie. Már úgy, szükségesnek fogja Frantziaország látni minden erejét, a' nemzet' egyességében össze-gyűjteni. hogy egy egyedül-uralkodás' magának-tulajdonításának a' tengeren, szembe-állhasson. Kedvező idő van ahhoz; mivel' Anglia egy valódi háború' folytatására, nints helyes fekvésben — ha egy új Canning nem támod. — Így adhat a' tengeri tolvajok ellen támosztott háború' alkalmat ára, hogy a' nemzettel és az esztendőszáz' kívánságaival össze-engesztelődés' szükséges-voltának megismerése bizonyossá tétessen.

Frantziaországból, máj. 6. — Minekutánna a' Liberalisok, a' mennyire csak lehetett, egy olyan hadiszállítványnak ellene dolgoztak, melynek következése a' lenne, hogy a' frantzia betsületet megbosszúlja, a' keresztény rabszolgákat kiszabadítsa és Európáról egy gyalázatos adót levegyen, és még is most nem mehetnek reá, hogy ezen nemes dologhoz-fogás' végre-hajtását meggátolhassák; tehát igyekeznek legalább azt a' ditsőséget kissebbíteni, mely abból hazájokra háromolhatna. Anglia, úgymondanak ők, csak bizonyos feltételek alatt engedi-meg a' Frantziáknak az Algier ellen-törekedést. Anglia vetett volna Frantziaországra feltételeket?.. Ugyan, hogy tudnak Frantziák úgy beszélni! És minő oktalan beszéd ez, a' mellett, hogy még gyalázatot is szül! Hol venné Anglia azt a' just, hogy

frantzia ügyekbajokba elegyítse magát? Vannak Hatalmak, mellyek az ő' geographiai fekvésseknel-fogva, függő fekvésbe estek valamelyik szomszéd-státushoz: de Frantziaország, nintsen ezen állapotban. Vannak olyanok is, mellyeknek szabad munkásságjok, Kötések által van megszorítva: ezt sem mondhatni Frantziaországról. Honnan származna hát az a' szükségesség, hogy politikáját az anglus censura alá vesse?.. Az Anglusok, kétség kívül szörnyű áldozatot tettek a' frantzia Monarchia' újra felállításáért — azt most elhalgatván hogy a' frantzia nemzettel még többet tétettek — és azon tekintetben, van nekik jussok követelni, minden királyistak' és a' királyi familia' köszönetét. Amhár pedig ezek az áldozatok nem régen estek; még is meg kell vallani, hogy a' háládatosságnak ezen adója le van már fizetve. Anglia, olyan fekvésben volt az-óta, a' millyenben egy nemzet' sorsa ki van téve, a' mikor az ő' forrásai egy-kétség megzavaródtak: egy olyan fekvésben, egy kívülről jövő lökés, könnyen veszedelmes lehetett volna egy hatalmas Monarchiának. A' tünődést kétségkívül számba is vették a' Hatalmak, mellyeknek az, bőrökben áll, hogy Anglia ne gyengüljön. A' politika, eszközöket szerzett, hogy abból haszon következzen; hanem, Frantziaország' segedelmére volt szükség, s ezen segedelmet megtagadta Frantziaország. Ez által fizette-le Frantziaország Angliának tartozó adósságát. De, nagy különbség, egy barátságos Hatalmat megkímélni, vagy annak saját politikáját alája vetni; egyik oldalról igazság és emberség, más részről gyengeség és hitelenség az. Tudják a' Liberalisok mennyire fellobban a' frantzia betsület egy olyan engedésen, és, azért okozzák ők az-al a' Polignac-Ministeriumot: hanem, azt elfelejtik, hogy a' rágalmazás éppen oly'

yűlöletes, mint az árulás, és hogy balatagság olyan dolgokat állítani, melyek erőssen kétségesek, és a' mellyeknek valótlanságát a' Jövendő fogja megizonyítani. Frantziaország, valósággal a' függetlenebb Hatalom Európában. Anak fekvése, mely által, batárszéleinek nagy észében magánosan (isolé) áll, csak olyan Státusokat tesz szomszédjainak, melyektől semmit-se félhet. Niuts nagyobb tel Európában, mint az övé. Ha tengeri reje félannyival gyengébb az anglusénal; üksége is csak tizedrésnyi hadihajóra in neki, mint egy olyan Hatalomnak, elynek tengeri birtoka egyedül teszi bárságba 's tartja zabolán távol-fekvő birtokait.

Hol találkozna tehát egy olyan fekvésben valami, a' mi Frantziaországot kéne eríthetné, elmerajzait Algier eránt, Angnak elébe terjeszteni? Nevetség, olyan állítást hozni-fel, és oktalanság, csak anítani is. Mi-felől kellene hát Angliatanácsot kérni? Talán a' szállítványre-felől? Megértheti a' Journálok-ból időt, a' melyre az megállapítatott. Vagy azon haszon-felől, mellyet abból zni akarnak, letelepedés- és telep-fel-tása-felől? Ugy-de ez a' megtelepedés, esztendeje már, hogy megeseit. Muttott-é valjon, Anglia, Keletindiákon vagy sutt a' világon, valami mérséklés-pélt, mellyeknek hatalmok volna más Hanaknak azon tünődést megtiltani, hogy ppeiket nagyobbítsák? Mindez tehát, ön-tsak a' Journálisták' gyanakodá-hoz tartozik, kik a' Kabinétok' mavisetelével legkissebbé sintsenek egy-tötetésben. Frantziaországnak, a' nagy almak között behozott szokás szerént, lenie kellett Angliával, Austriával és szkaországgal az Algier ellen szánt hallítványt. Ezt tette volna mindegy-a' megnevezett Hatalmak közzül is,

ha azok, azon fekvésben lettek volna, a' melyben Frantziaország most van. De ezek a' közlések, semmi módon nem veszedelmeztetik a' véghatározást. Ha a' Bourbonok saját győzödelmeknek mérséklettel veszik-hasznát, mint szokták; ezt, nem idegen belé-avatkozásnak, hanem az ő kedvező természetjeknek kell köszönni. Betsület-elégtétel, kárpótlás, Frantziaország' jólléte és minden zászló' bátorsága, — ezt fogja sürgetni a' véghatározás; és, ha osztán Frantziaország magának elégtételt szerzett, ezzel, az egész világnak is meg kell elégedni. (Hát az egész Eszakáfríkában, legalább az Atlás' hértzéig, Maroccotól Egyiptomig ott sínló keresztény rabszolgákról ki gondoskodik?). Hogy egy anglus Journál tetteti, mintha elfelejtette volna, mennyire megváltoztak az idők, hogy az, szokása szerént a' régi nyelven — felül-héjjazó Hatalom — beszéll, ezt könnyű által-látni, ez az ő' mestersége, az előzetőknek hízlekedik, midőn hazája hatalmát nagyítja; valamint a' frantzia liberálisok az ő' kézi-mesterségeiket üzik, midőn Frantziaország' hatalmát oltsarolják, hogy Olvasóiknak tessenek. Mind-a'-ket-tő hív marad itt saját karakterének. A' frantzia Ministerium pedig szintűgy meg fogja tudni tartani a' maga' karakterét, és az anglus ditsekedésen éppen úgy nem törí a' fejét, valamint a' liberálisok' gyáva beszédén, és ezt a' háborút Frantziaország' betsületére 's az egész Európa' hasznára végre fogja hajtani.

Montlosier úr, ismét egy új Irást adott-ki, ilyen titulus alatt: "Du Ministère et de la Chambre des Députés." Ennek az utólját így rekeszti-be: "A' Congregatio' és a' Jesuiták' Ministeriumával oda akarnak jutni, hogy a' Chartat lerontsák vagy megerőtelenítsék. A' Népkövetek' kötelessége azt védelmezni. XVIII-dik Lajos, a' mi' életünk' napjaiban, di-

tséretre- méltó szándékkal, egy Király gyilkost Ministerré tett. Tegyük-fel, — valamelyiknek az ő' Következői közzül a' jutna eszébe, a' jó-szándéktól éppen úgy megsalattatva, hogy köztársasági Ministeriumot állítana-fel. Ez a' Ministerium, éppen úgy szóllana, kétséggkívül, az ő' jó-szándékáról, valamint a' Polignac-Ministerium; az ő' pugillárisa éppen úgy lenne tele mindenféle plánumokkal, mellyek szemrefőre a' legjobban kitalált rajzokkal hírnának. Minthogy a' Hivatalok és a' kintstár attól függenek, tehát annak, valamint a' mostani Ministeriumnak, már elég volna a' tette, ha minden Hivatalt megrakott, minden állást elfoglalt; akkor osztán munkához látna. S' ímé most azt kívánják, hogy egy törvénytisztelő hív Gyűlés, ki egy olyan dolgot-mozgását látja, halgatna. Azzal szeretnék vádolni — megrontotta kötelességét, ortzátlannak és factiosusnak szeretnék nevezni, ha az, a' régi nagy státuskarj példája szerint, bátorzkodnék arról a' Királyt tudósítani! A' Jesuiták' reménysége a' Charta' 14-dik tikkelljére támoszkodik. Abban, ezt olvashatni "A' Király teszi a' szükséges Rendeléseket és Ordonnance-okat a' törvények' végbevételére 's a' Status' bátorságára." Mi? a' Status' bátorságára! Mihelyt azt nyilatkoztatta-ki, hogy a' státus' bátorságára jesuita-választások szükségesek, ez a' párt azt reményli, hogy a' Királyt rá-veheti Ordonance-ok kibotsátására, hogy a' választás olyan értelemben essen-meg. A' Király, nem fog valami olylyast tsinálni. De, még többet kell mondani: Ha valami mesterkélő fogás által ára lehetne menni, hogy vallásában és akaratijában annyira megsalattassék; nem fogadná az ő' szavát. Ebben az esetben, az engedetlenség mentené-meg a' Státust és a' Királyságot.

Az északafrikai tengerpartok' és ki-

vált' az ott lakó nemzet-törzökök' rövid Historiája, a' Globe' elő-adása szerint. "A' mostani népesség az északafrikai partokon, ez: 1) A' hegyeken, az Átlás' déli hágóján és a' kietlenségben; a' Berberék' törsoke, mely a' moor és arabs törzököktől, mind beszédében, mind physical alkotásában különbözik. Ez a' 4 fő-nemzetre oszlott törzök, elterjed az Átlás' bértzén végig, Egyiptom' határszélétől az Átlás-tengerig. Ez uralkodik a' kietlenségekben a' Neger-törzök' határszéléig. Lehetetlen abban a' régi Cetulusokat nyugotról, a' régi Lybiaiakat keletről az Átlásnak, meg nem esmerni. — 2) Innen az Átláson, a' nagy bértz' aljától a' tengerig, a' Moorok' (Maurok) nagy törsoke, mely tsak maga, a' Városokat és a' miveltsiket lakja, egy oda költözött had, az Arabok' hűjdosó törzökök' megkülömböztetésére, mely az utolsó a' nyelvét eltanulta, hanem azt, idiotismussal mondja-ki, mely egyszerű mind az ő' régi nyelve' maradvánnya. — 3) A' Néger-Sklavok, kik Afrika' belsőjéből hurtzoltattak ide. A' kietlenség úti-tolvajai húzzák-vonják azokat, a' Joliba' partjától magokkal. A' Karavánok vásárolják azokat a' közép Afrika' nemzetségeitől, kikkel kereskedést üznek, kik az ő' fogjaikat és gyakran saját gyermekeiket is eladják. — Afrikának idegen elementumai ezek: 1) Az Ásiából jött Arabok, kik Áfrikában, hazájok erköltsi-szokását 's törzökökét megtarják. Al-törzökökre vannak azok felosztva; kik sátorokkal és nyájjaikkal a' síkon és a' he nem vetett völgyeken útnak. Tsak igen kevesen mivelik a' földet, ezt is tsak imigyanúgy. Az ő' természeti alkotások egy az Ásiakéval, és, megkülömbözteti őket, éppen oly' szorossan, mint erköltsi szokások által, a' Moorok' törzöktől. — 2) A' Törökök, egy idegen, nem igen számos népkatonaság, mely Algierban des-

ota-módra uralkodik, de a' kiknek ura-
gok Tunisban és Tripolishan leronta-
ott a' Moorok által. — 3) 'Sidók, gyű-
lséges kalmárok, kik a' megsértések el-
en érzéketlenek, és mindenfelé elterjed-
ek, a' városoktól-fogva, a' hol laknak,
géssz' a' Berberék' völgyéig és a' kietlen-
gek' kietlenségébe, mellyeket ők, keres-
edési foglalatosságban meglátogatnak. —

Egynehány, igen ritka keresztény la-
osok, kiket oda a' kereskedés vezet, vagy
fogság tartóztattja ezen a' szigorú ten-
ermejjéken; de a' kik alig érdemlik-meg
számlálást. — 5) Végre, a' Chiuli-k, kik
örököktől és a' tartománybeli asszonyok-
l származtak, ámbár a' törvény az affé-
házasságokat erőssen tiltja. Ezek, egy-
forma törököt tesznek Algierban, mely-
et Törökök és Moorok egyformán gyű-
lnek; de a' mely egytetértő, munkás,
mint minden korts-törökök, éles-elmé-
i, és hovatovább szaporodik: egy-időben,
open azért, hogy azt mindenek megve-
k, Áfrikában ugyanazon szakmányt lög-
k viselni, a' mit a' Creolok Amérika-
an játtzottak.

Ezeka' Barbarus tengerpartok' lakossai-
k elementuma (eredítői.) Egy tekintet-
által-láthatni, milyen nagy a' Törökök'
vengése Algierban, es mitsoda hasznát-
heti egy ügyes politikus azon gyűlölség-
ek, mellyel a' Moorok és Arabsok azok
len viseltetnek. A' Törökök azok, ki-
t mi meg akarunk támodni, azaz, a'
ld' bennszülötteinek természeti ellensé-
si. Tsak mitőlünk függ ez' utolsókat ba-
tainknak tartani, és Afrikában úgy je-
nni-meg mint Szabadítók. Így tett Bu-
naparte Egyiptomban: felszóval kinyilat-
ztatta ő magát a' Mamelukok' ellensé-
nek 's az elnyomott Egyiptomiak' ba-
ttjának."

Olaszország

Róma, máj. 4. — Madame Bu-

naparte Lätitia (a' Napoleon' anyja),
ki oly' szerentsélenül járt, hogy a' tsí-
pótsontja eltört, fekszik, reménység nél-
kül; mint ezt, nagy öregségénél- és ele-
rötelenedésénél-fogva, várni lehetett. Ca-
nino Printz, és a' volt hollandus Ki-
rály, Lajos, feleségestől, 's a' familia' töb-
bi tagjai is, össze gyűltek nálla (Jósef és
Hieronimus, a' volt spanyol és a' west-
phali Király, az Eggy. Státusokban lak-
nak). Azt mondják hogy sok kintset hagy-
na maga után.

Muszkaország

A' muszka Invalid (nevü Híra-
dó)-ban kijött, Kisljár-ból jött levél (Kau-
kasusi Gouvern.) Pétervárhoz 2480 werst-
nyire, jelenti, hogy mártz. 12-dikén ott
földrengés volt, mely mintegy 10 másod-
pertzig tartott, Az Örmények megijjed-
vén, a' templomokba mentek, könyörög-
ni; a' Tatárok Mullah-okkal együtt, az
úttzákon jártak alamishát kéregetni, hogy
azon juhokat vegyenek a' szegények' szá-
mára. Andrejews faluban (2 napi járó-
föld Kisljár-hez) sokkal mérgesebb volt
a' föld' lökése: az örmény-templom ösz-
sze-omlott, egynehány mosee, és 400 em-
bert eltemettek a' kunyhók' földfedelei.
Egy hegy ketté-hasadt szörnű zúgással 's
az egyik fele lejjebb rogyott a' másiknál.

Törökország

Corfuból írják, hogy az Africain gőz-
hajó, mely eddig Anconából ide szokott
evezni, elment innen tegnap' (ápr. 22)
Londonba, és ezután, ezen az országú-
ton fog járni, mint Postahajó, Máltát is
úttjába-ejtve. — A' legújabb levelek
Konst.poljból, megerősítik az ottani ar-
senálbeli nagy készüléteket: 30 liniaha-
jót és fregatte-t tesznek elvitörházható
állapotba; és az ott rakással tartózkodó
hydrioták, spezzioták és ipsarai Matrót-
zokat jó fizetéssel szedik-fel a' török ha-
jókra. A' görög népről még ekkorig azt

lehet mondani hogy gazdag vasallusokból szegény urakká lettek: de azért, még is igaz az, hogy a' szegény szabadság, többet ér okos embernek a' Kresus' minden kintsénél.

A' Hamburger Correspondentben e' van: "Konst. polji magános tudósítások apr. 5-dikéről azt mondják, hogy a' hadi hajlandóság nagy mozgásban van a' Törököknél, 's a' Sultán hasznát-veszi annak, valamennyire tsak lehet, a' maga' végtárgyára, hogy saját kedves planumát, az egész Osman-birodalom' népessége' katonai rendbe-szedését, apránként munkába vegye. De, férkezik annak közibe egy főakadáj: ez, az ő' finantziális baja. Minden iparkodását, ennek megjobbítására fordítja most. Az adó' felemelése, minden-köz felháborodás nélkül, kétség-kívül lehetetlen. Nem marad' hát neki egyéb annál hátra, hogy status-költsönvevéshez folyamodjon. Pérában alkalmasint mind úgy vélekedtek, hogy már hozzá is kezdettek volna. Mahmud' sok szeméjjes értekezést tett volna már az ang. követtel, 's ez, tudtára adta a' Portának országlószéke' készségét, hogy ezt, a' bajból ki fogja segíteni. A' költsön-summa' zálogául, melynek kezességét osztán Anglia magára venné, és a' mint mondják 4 millió aranyra menne, Candiai - sziget lenne, melybe, ha úgy esne, britannus katonaság fogna szállani. Ezen sziget' kormányzása, ha még-olyan fontos volna is az a' Portának, e' mostani környületekben, igen nehezen esik a' török felsőbbbségeknek, minthogy lakosainak nagyobb része Görögökből áll, kiket az újj görög status szomszédtsága miatt, kiühalál lessz megszelídíteni; ebből pedig könnyen kedvetlen versengések támodnának. De ha egyszer Angliának bírtokában van az a' sziget; azután, meglehet, nem örömost szeretné azt ismét vissza adni. De hogy az,

annak bírtokában lenni iparkodik, annál-
hibetőbbee állították azt Pérában; mivel' kivált' a' londoni Kabinét, azolta mindég állhatatosan vonogatta magát annak meg-
egyezésétől, hogy azt Görögországhoz kaptassák.

Pótlás

Nagyon szembetünő, — de még igazabb, hogy soha szembe-nemtünő — az, hogy természeti halállal megholt állatokat, keveset, úgy - szóllván, soha - se találui. Montlosier Gróf azt mondja a' monstanában kijött Memoir-jában, hogy ő ezen gyakran törte a' fejét, — hogy várják az állatok a' halált, 's hova lessz a' holt-testjek? Rendes jutalmat tett ő ére fel, ha neki egy olyan állatot szereznének. Azonkivül minden a' környéken találtatható barlangokkal megesmérkedett; de még soha nem mehetett rá, hogy világosítást találjon; míg egyszer egy nap' eszébe-jüt, hogy megpróbálja, ha egy jukba, melyet eddig annak zújk bemenetele miatt, számba-sevett, bemászatna-é. **Menyire** eltsudálkozott, midőn egy magas boltozatu barlangba ért, melyben szörnyű sok nyúl', tengeri-nyúl' sat. tsont-vázzeit talál, mind ugyanazon egyfekvésben; melyből azt következteti, hogy azokat nem ragadozó állatok hordották oda.

MAGYAR-NYELVNYOMOZÓ

Modja-meg nekem a' es, ts kettős betükön vetekedő Magyar — mitsoda jussal írja: bilincs, kilincs, ninc, kincs, ha ints, hints, tekints, elle-ne-mondhatatlanul consequens? — minek mondja lencse, ha jelentse? honnan tudja hogy lencse, ninc, kincs, sincs, bilincs, kilincs — gyökér? — melyik hallik inkább ts-nek ez-é: kincsem, vagy ez: kint-sem — ez-é: lenc-sés, vagy ez: lent-sés?